

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Slavnostni nagovor
predsednice Republike Slovenije in vrhovne poveljnice obrambnih sil
Nataše Pirc Musar
na tradicionalni slovesnosti
ob dnevu slovensko-ameriškega prijateljstva in zavezništva**

Andraž nad Polzelo, 11. maj 2024

Velja govorjena beseda.

*Spoštovani župan, gospod Jože Kužnik,
spoštovana veleposlanica, gospa Jamie Harpootlian,
spoštovani predstavniki ministrstva za obrambo ter ministrstva za zunanje in evropske
zadeve,
cenjene krajanke in krajani,
dragi prijatelji iz Slovenije in Združenih držav Amerike,
gospe in gospodje.*

Slovenija v letošnjem letu praznuje več pomembnih obletnic, med drugimi 20 let članstva v Evropski uniji in zvezi Nato ter 150 let rojstva in 90 let smrti generala Rudolfa Maistra. Poleg tega mineva tudi 80 let od pomembnih zgodovinskih dogodkov v Sloveniji in po svetu, ki so vsak na svoj način v letu 1944 zaznamovali takratni potek 2. svetovne vojne. Mednje nedvomno spadajo zavezniške letalske akcije, kot je bila tista marca 1944, ki pa se je žal končala s sestrelitvijo ameriškega bombnika in smrtjo osmih članov posadke. Različnih dogodkov in požrtvovalnih dejanj v drugi vojni je bilo nešteto; nekateri so danes bolj, drugi manj vidni. Iz spoštovanja do vseh, ki so sodelovali v boju proti fašizmu in nacizmu, je pomembno, da ohranjamo spomin nanje. To kulturo spominjanja že več let ohranjate v Andražu nad Polzelo, ki je postal simbol prijateljstva in zavezništva med dvema narodoma in državama, ki sta se pred osemdesetimi leti skupaj borila proti fašizmu in nacizmu.

Čeprav gre pri prej omenjenih obletnicah za različne časovne okvire, procese, dejanja in posameznike, želim poudariti, da jih povezuje nekaj edinstvenega. Prvič: zavestne in pogumne odločitve, usmerjene v blaginjo sočloveka in širše družbe. Drugič:

pripravljenost žrtvovati najdragocenejše – svoje življenje – za svobodo ljudi in ohranitev vrednot civilizacije. In tretjič: zavezanost k sodelovanju, podpori in pomoči.

Na teh temeljih so se rojevala, vzpostavljala in nadgrajevala partnerstva, zaveznitva in koalicije kot oblike sodelovanja in dogovarjanja med državami in ljudmi. Najpomembnejši dosežek teh procesov pa je po mojem trdnem prepričanju multilateralizem, ki ga predstavlja Organizacija združenih narodov. Zato me žalosti in skrbi, s kakšnimi težavami, nespoštovanjem ali celo ignoranco pri izvajanju svojega poslanstva se organizacija spoprijema v sedanjih mednarodnih okoliščinah. Mar nismo ob ustanovitvi Organizacije združenih narodov drug drugemu obljubili in v ustanovno listino zapisali, da smo odločeni obvarovati prihodnje rodove pred strahotami vojne, ki je človeštvu dvakrat povzročila nepopisno trpljenje, in potrdili vero v temeljne človekove pravice, dostojanstvo in vrednost človeške osebnosti, enakopravnost moških in žensk kakor tudi enakopravnost vseh narodov? Se mar nismo zavezali, da bomo varovali mednarodni mir in varnost, mednarodne spore reševali po mirni poti in se vzdržali uporabe sile? Da bomo spoštovali mednarodno pravo in varovali mir in varnost v svetu kot sveti gral človeštva? Žalosti me in skrbi, ker teh temeljnih vrednot humanosti in človečnosti, h katerim vsi prisegamo in jih podpiramo, ne zmoremo v celoti razumeti ali udejanjati. Ali da, vsaj tako se zdi, ne veljajo za vse.

Večkrat sem že omenila, da je za medsebojno razumevanje in trajnost rešitev v krizah pomembna vključenost vseh vpletenih subjektov, tudi žensk, v postopke pogajanj in odločanja. Vključenost, spoštovanje, zaupanje in razumevanje so temeljni pogoji za trajno stabilnost v svetu. K sreči je človeštvo v preteklosti vedno znova kljub številnim zablodam in temnim obdobjem zgodovine iskalo pot iz pekla, trpljenja in krivic. To mi vzbuja upanje, da bodo tudi zdaj, ko je po svetu več kot 50 oboroženih spopadov, prevladali razum, sočutje in vrednote. Preveč domov je bilo porušenih, preveč krvi je bilo prelite, preveč otrok je izgubilo starše in obratno, preveč je bilo trpljenja in lakote. Skrajni čas je, da rečemo dovolj je. Dovolj!

Gospe in gospodje,

spominske slovesnosti, kot je današnja, so zato še posebej pomembne. Opominjajo nas na skupna prizadevanja in boj za svobodo, na nesmiselnost pobijanja in trpljenje nedolžnih žrtev. Kultura spominjanja, ki jo takšne slovesnosti ohranjajo, nas opominja, da so najpomembnejša prijateljstva med narodi, utemeljena na enakopravnosti, sodelovanju in zaupanju. Z ameriškimi in drugimi zavezniškimi silami smo se bojevali z ramo ob rami. Številne Slovenke in Slovenci so kljub nevarnosti za lastne družine nesebično pomagali zavezniškim borcem in pilotom. Tako sta jim velevala srce in človečnost. Z zavezniki sta nas povezovala neizmerna moč in spoznanje, da pod tujim jarmom, ki sta ga predstavljal fašizem in nacizem, ne želimo živeti ter da nas brez narodne samobitnosti, jezika in rodne grude preprosto ni. Stoletja smo kljubovali viharjem in uspeli na poti do lastne državnosti. Drage gospe in gospodje, dandanes,

po več kot tridesetih letih samostojnosti ter dvajsetih letih delovanja v Evropski uniji in zvezi Nato, moramo prizadevanja in žrtve prejšnjih generacij še toliko bolj ceniti in jim biti hvaležni. Ne vemo, ali bi bila naša pot takšna, če ne bi bilo njihove požrtvovalnosti.

Spoštovani,

čprav je med nami na tisoče kilometrov, nas z Združenimi državami Amerike povezujejo močne zgodovinske vezi in sodelovanje na številnih področjih. Skupaj iščemo rešitve za sodobne izzive, kot so podnebne spremembe, hibridne grožnje, prebojne tehnologije in spoštovanje mednarodnopravne ureditve na regionalni in svetovni ravni. Dobro sodelovanje s partnerji in zavezniki je izjemnega pomena. Za Slovenijo sta pomembna tudi reden strateški dialog na zunanjepolitičnem in obrambnem področju ter skupno prizadevanje za stabilnost na Zahodnem Balkanu. Državi sta partnerici, zaveznici in prijateljici in tako bo ostalo tudi v prihodnje.

Med drugo svetovno vojno smo pri boju potrebovali zavezniško pomoč, za katero bomo večno hvaležni. Hkrati pa so Slovenke in Slovenci nesebično pomagali več kot 800 sestreljenim zavezniškim letalcem. Kljub grozotam vojne so prevladale humanost, humanitarnost in solidarnost. Ob 80. obletnici sestrelitve ameriškega bombnika in smrti osmih pripadnikov posadke je prav, da se poklonimo njihovemu spominu ter vsemu, kar predstavljajo: skupnemu boju, zavezništvu med narodi, žrtvovanju, pogumu in neprecenljivosti svobode. Njihova žrtev in žrtve številnih drugih doma in po svetu so omogočile, da danes živimo na svoji zemlji, v svoji državi in da lahko samostojno odločamo o svoji prihodnosti. Želim si, da bi lahko k temu dodala, da živimo tudi v miru. Vendar žal ni tako – ljudje v Ukrajini, Gazi, Izraelu, Sudanu in drugje po svetu trpijo. Za spoštovanje mednarodnega miru in varnosti moramo države članice Združenih narodov še veliko narediti.

Drage krajanke in krajani,

dovolite, da se vam in celotni lokalni skupnosti zahvalim, ker ohranjate spomin na zgodovinske dogodke in ga predajate mladim generacijam, da bodo odgovorni in sočutni državljani Slovenije, Evrope in sveta. Spomin ne sme nikoli zbledeti. Pretekle napake in grozote 2. svetovne vojne se ne smejo nikoli več ponoviti. Slovenija temelji na miroljubnosti, kljubovanju in boju. To so dejstva, ki morajo nenehno tleti v prsih vsakega posameznika. Uglašeno bitje dveh milijonov src, ki dobro mislijo, pa vodi v sožitje in razvoj. To je največ, kar si lahko želimo za prihodnje generacije.

Hvala tudi prijateljem in gostom iz Združenih držav Amerike, veleposlanici Jamie Harpootlian ter njenim sodelavcem, ki vsako leto izkazujejo naklonjenost tej obletnici in krepitevi prijateljstva med državama in ljudmi. To nam veliko pomeni.

Naj živita mir in prijateljstvo med narodi!